

NAGRODY I KARY JAKO INSTRUMENT WYCHOWANIA

PROCES WYCHOWANIA

Jest systemem czynności wychowawców i wychowanków, kształtowaniem i przekształcaniem uczuć, przekonań i postaw społecznych, moralnych, estetycznych, religijnych, kształtowaniem woli i charakteru oraz wszechstronnym rozwojem osobowości. Proces ten ma charakter celowy, planowy i jest rozłożony w czasie.

STRUKTURA PROCESU WYCHOWANIA

- planowy cel wychowawczy
- sytuacje wychowawcze, czyli splot warunków i faktów, całokształt okoliczności, towarzyszących oddziaływaniu wychowawczemu; jak również środowisko w jakim ten proces przebiega
- doświadczenia wynoszone z sytuacji wychowawczych

RÓŻNICE W PODEJŚCIU DO WYCHOWYWANIA DZIECI

- „Ja tam swojego syna trzymam krótko. On wie co mu wolno, a czego nie, wie że jeśli jest nieposłuszny, gdy coś zbroi kara go nie ominie.”
- „Ależ, proszę pana! Przecież dziecka nie można tak surowo wychowywać. Nabawi się nerwicy. Dziecku potrzebna jest swoboda i łagodne wychowanie. Ja swojemu tłumaczę, wyjaśniam, ale nie umiem się na niego gniewać. Jest jeszcze mały. Nie można za wiele od niego wymagać. Jestem zdecydowaną przeciwniczką zmuszania i karania.”

NAGRODA

- Nagroda to wszelkie odczuwane przez dziecko jako przyjemne konsekwencje jego zachowania. Jeden z podstawowych regulatorów postępowania. Odgrywa rolę pozytywnego wzmocnienia w stosunku do poprzedzających ją zachowań jednostki i przyczynia się do ich utrwalenia. Nagrodą jest każde zdarzenie, którego pojawienie się w następstwie reakcji zwiększa prawdopodobieństwo jej wystąpienia w przyszłości.
- Rodzaje nagród:
 - atrakcyjne - takie do których dziecko dąży
 - awersyjne - usunięcie bodźca awersyjnego

NAJCZĘŚCIEJ STOSOWANE NAGRODY

- ⊙ pochwała, uznanie
- ⊙ uśmiech, przytulenie dziecka
- ⊙ wspólne atrakcyjne spędzanie wolnego czasu
- ⊙ sprawianie dziecku przyjemności
- ⊙ wizyta u kolegi, koleżanki lub zaproszenie ich do domu
- ⊙ nagrody rzeczowe
- ⊙ pieniądze (kieszonkowe, do skarbonki)
- ⊙ zwolnienie z obowiązku
- ⊙ uzyskanie jakiegoś przywileju
- ⊙ obdarzenie dziecka zaufaniem

KARY

Kara to wszelkie odczuwane przez jednostkę jako przykre konsekwencje jej zachowania, wpływa hamująco na zachowanie, po którym następuje, może też pobudzać do zachowań umożliwiających jej uniknięcie. W życiu społecznym kary występują zarówno w postaci regulatorów zewnętrznych jak i wewnętrznych (wyrzuty sumienia, poczucie winy).

Stosujemy ją wówczas, gdy nie pomaga perswazja, upomnienia, zawstydzanie, prośby i polecenia

Kara może przeciwdziałać złym zachowaniom, zniechęcić do złego, ale nie utrwała, nie podtrzymuje postępowania dobrego. Często stosowana, niesprawiedliwa, lub zbyt ostra może wywoływać niezamierzone skutki, np. niechęć do karzącego.

NAJCZĘŚCIEJ STOSOWANE KARY

- ◉ kary cielesne(fizyczne)
- ◉ krzyk, wyzwiska, straszenie
- ◉ konsekwencje logiczne
- ◉ zabranie uwagi rodzica (np. milczenie, brak kontaktu wzrokowego)
- ◉ wyrażenie swojego smutku, zawodu, dezaprobaty dla zachowania dziecka
- ◉ słowna nagana
- ◉ odebranie przywileju, przyjemności
- ◉ odesłanie w nudne miejsce (kara skuteczna w przypadku młodszych dzieci)

ZASADY WYKORZYSTYWANIA NAGRÓD

- ◉ Odpowiednia nagroda do potrzeb dziecka
- ◉ Niezbyt często stosowana (zjawisko nasycenia)
- ◉ Większa wartość nagrody od przewidzianej przez dziecko
- ◉ Szybka gratyfikacja
- ◉ Zrównoważenie nagród rzeczowych i pochwał lub nagród w innej postaci (wycieczki, zabawy itp.)
- ◉ Nagradzać dzieci trzeba nie tylko za to, co zrobiły dobrze, ale również za powstrzymanie się od złego zachowania.
- ◉ Im młodsze dziecko, tym nagrody powinny być bardziej konkretne, jednak z wiekiem powinno się raczej zastępować nagrody rzeczowe pochwałami, akceptacją - słownym wyrażaniem naszej aprobaty i zadowolenia z zachowania dziecka

ZASADY STOSOWANIA KAR

- ◉ Dostosowywać do wieku i indywidualnej wrażliwości każdego dziecka
- ◉ Należy unikać kar niesprawiedliwych, niezrozumiałych dla dziecka lub kar, które mogą dziecku zaszkodzić
- ◉ Odpowiednia intensywność i rodzaj do popełnionego przewinienia
- ◉ Kara powinna być wymierzana w spokoju nie w emocjach, złości.
- ◉ Kara jest naprawdę skuteczna tylko wówczas, jeżeli dziecko rozumie, za co i dlaczego zostało ukarane
- ◉ Kara powinna być stosowana konsekwentnie

KARA VS NAGRODA

- Nagroda jest o wiele bardziej skuteczna niż kara, gdyż podtrzymuje i utrwała pozytywne cechy i zachowania dziecka, zachęca je do właściwego postępowania. Dziecko nagradzane nabiera wiary w siebie, zaufania do własnych możliwości, upewnia się w przekonaniu, że spełnia oczekiwania rodziców, że jest kochane i akceptowane.
- Nadmierna ilość nagród (szczególnie rzeczowych) uzyskiwanych bez odpowiedniego uzasadnienia demoralizuje i demobilizuje - wartość nagrody maleje, skuteczność również.

KARA VS NAGRODA

- Kara jest odczuwana jako przykrość, niespełnienie oczekiwań, wstyd, upokorzenie, odrzucenie przez rodziców. Trzeba ją dostosowywać do wieku i rozwoju dziecka , a także do rodzaju przewinienia.
- Dziecko 3 letnie: krótki ostry komunikat
- Dziecko w wieku szkolnym: zawstydzamy je, strofujemy zawsze z uzasadnieniem, motywacją i perswazją

**JEŚLI CHCESZ MIEĆ DOBRE
DZIECKO CHWAŁ JE WIELE
RAZY W CIĄGU DNIA, A JEŚLI
MYŚLISZ, ŻE NIE MASZ ZA CO,
TO WYMYŚL COŚ 😊**

POCHWAŁY

⊙ **Dobra pochwała jest:**

- prawdziwa - czyli sam w nią wierzysz
- pozytywna - bez krytyki
- przekonująca - czyli chwalony w nią uwierzy
- poważna - bez żartu i ironii
- pokazująca, co konkretnie nam się podobało

- **Kiedy chwalimy unikamy:**

- ⊙ „zakazanych” słów i zwrotów - np. tym razem, w końcu, wreszcie, prawie, jak chcesz, to potrafisz,
- ⊙ ukrytej krytyki - tak, ale...(np. „Napisałeś ładne wypracowanie, ale Twoje pismo jest straszne”.)
- ⊙ „nie” w pochwalie -(np. „Nie spóźniłeś się dzisiaj na lekcję”, „Nie pobiłaś się z siostrą”) pochwała ma mówić o tym, co zrobiliśmy dobrze (lepiej powiedzieć „Przyszedłeś punktualnie na moją lekcję”, „Bawiłaś się zgodnie z siostrą”)

POCHWAŁA OPISOWA

- ◉ opis tego, co widzę
- ◉ nazwa cechy
- ◉ nazwanie naszych uczuć

Pamiętałeś o wyniesieniu śmieci (opis), cieszę się (uczucia), że jesteś obowiązkowy (nazwa cechy, którą dziecko się wykazało).

SŁOWA UCZĄ A PRZYKŁADY POCIĄGAJĄ

PODSUMOWANIE

- ◉ Najskuteczniejszy jest układ: silne nagradzanie (uwzględniając pragnienia dziecka) i słabe kary.
- ◉ Jeżeli stosowanie kar jest konieczne, trzeba łączyć je z nagrodą; najpierw karzemy niewłaściwe zachowanie, następnie doprowadzamy do wystąpienia zachowania właściwego i wówczas je nagradzamy. Należy zauważyć każdą poprawę w zachowaniu dziecka.
- ◉ Ograniczaj nagrody rzeczowe.
- ◉ Jeśli karać to zgodnie z zasadami indywidualizacji i dopasowania do przewinienia.
- ◉ Kara przeciwdziała złym zachowaniom ale nie utrwala dobrego wzorca.